

มองการใช่อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ
ผ่านคดีวิสามัญฆาตกรรม

ธัญพิชชา วงศ์อัครเวศย์
นิติกรปฏิบัติการ
กลุ่มงานกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมาย

บทความใช้เพื่อการนำออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา
รายการเจตนารมณ์กฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
วันออกอากาศ พ.ศ. ๒๕๖๓

มองการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ผ่านคดีวิสามัญฆาตกรรม

ธัญพิชชา วงศ์อัครเวศย์
นิติกรปฏิบัติการ

บทนำ

วิสามัญฆาตกรรม (extrajudicial killing) เป็นการที่เจ้าพนักงานกระทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยอ้างว่าเป็นการปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การวิสามัญฆาตกรรมไม่มีกฎหมายกำหนดนิยามไว้อย่างแน่ชัด รวมถึงคำพิพากษาของศาลเองก็ไม่ได้ให้บรรทัดฐานไว้ว่าอย่างไรจึงเป็นการวิสามัญฆาตกรรม ทั้งยังไม่ได้กำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนถึงลักษณะของการปฏิบัติหน้าที่ การกระทำรุนแรงเป็นลำดับขั้นมากน้อยอย่างไร จึงถือว่าชอบหรือมิชอบด้วยกฎหมายอีกด้วย เมื่อเกิดคดีวิสามัญฆาตกรรมขึ้นจึงมักเป็นข้อกังขาของประชาชนทั่วไปว่าการวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าวนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

เนื้อหา

วิสามัญฆาตกรรม เกิดขึ้นจนกลายเป็นสิ่งสามัญในตะวันออกกลาง โดยมากในดินแดนปาเลสไตน์ อิสราเอล อิรัก อัฟกานิสถาน บังกลาเทศ ปากีสถาน จาไมกา โคโซโว อเมริกาใต้ อเมริกากลาง รัสเซีย อุซเบกิสถาน และฟิลิปปินส์ สำหรับประเทศไทยนั้น การวิสามัญฆาตกรรมมักปรากฏให้เห็นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติด การก่อการร้าย การกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายอย่างอูกอาจ หรือกรณีที่ผู้ก่อเหตุเป็นบุคคลซึ่งสังคมเห็นว่า เป็นภัยอันตราย เป็นต้น คดีวิสามัญฆาตกรรมในประเทศไทยจึงมีให้เห็นอยู่เรื่อย ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คดีวิสามัญฆาตกรรม

๑. คดีวิสามัญฆาตกรรมเหตุกราดยิงโคราช ปี พ.ศ. ๒๕๖๓

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ เกิดเหตุสะเทือนขวัญเป็นที่จดจำของประชาชนทั่วประเทศ ขึ้น ณ ห้างสรรพสินค้าเทอร์มินอล ๒๑ จังหวัดนครราชสีมา โดยมีภูมิหลังจากการซื้อขายและตกแต่งบ้านพัก สวัสดิการทหารระหว่างจำสิบเอก จักรพันธ์ ถมมา ผู้ก่อเหตุ นางอนงค์ มิตรจันทร์ ผู้ชาย นายพิทยา นายหน้า และพันเอก อนันต์ฐโรจน์ กระแสร์ ผู้บังคับบัญชา ซึ่งทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยเรื่องพิพาท

ดังกล่าว^๑ เมื่อตกลงกันไม่ได้จำสืบเอก จักรพันธ์ ถมมา ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งนายทหารผู้ชำนาญการยิงปืนระยะไกลสังกัดกองพันสรรพาวุธกระสุนที่ ๒๒ กองบัญชาการช่วยรบที่ ๒ ค่ายสุรธรรมพิทักษ์ ตำบลไชยมงคล เกิดความไม่พอใจจึงลักลอบชิงอาวุธปืนสงครามและกระสุนในคลังอาวุธ ก่อนจะใช้ปืนดังกล่าวยิงทหารเวรกองรักษาการณ์ ทหารดูแลคลังอาวุธ ผู้บังคับบัญชาและญาติถึงแก่ความตาย แล้วหลบหนีเข้ามาในตัวเมืองระหว่างทางกราดยิงผู้คนด้วยกระสุนนับร้อยนัด ยิงเด็กนักเรียนที่ขับซึ่รถจักรยานยนต์และยังเดินไปยิงซ้ำอีก เมื่อทราบว่าภรรยาของผู้บังคับบัญชาอยู่ที่ห้างสรรพสินค้าเทอร์มินอล ๒๑ จึงขับรถมุ่งหน้าไปยังห้างสรรพสินค้าดังกล่าวซึ่งอยู่ที่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา เมื่อถึงสถานที่เกิดเหตุจำสืบเอก จักรพันธ์ ถมมา เปิดฉากด้วยการเข้าจับผู้คนเป็นตัวประกัน ยิงถ่วงแก๊สเพื่อให้เกิดระเบิดและเพลิงลุกไหม้ในห้างรวมทั้งถ่ายทอดสดตนเองขณะก่อเหตุลงเว็บไซต์เฟซบุ๊กส่วนตัวอีกด้วย^๒

เช้าวันถัดมาเหตุการณ์ดังกล่าวสงบลงโดยการเข้าวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สรุปลยอดผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น ๓๑ คน บาดเจ็บ ๕๗ คน ในจำนวนนี้บาดเจ็บสาหัส ๓๒ คน เหตุกราดยิงนี้ถือว่าเป็นเหตุกราดยิงที่เลวร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย” นายประเสริฐ จันทรวงทอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา พรรคเพื่อไทย ตั้งกระทู้สดในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ถามนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ถึงความล่าช้าในการระงับเหตุ และเหตุผลที่ไม่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อควบคุมสถานการณ์” โดยไล่เรียงเหตุการณ์ว่า คนร้ายอยู่ในค่ายสุรธรรมพิทักษ์ นานถึง ๕๐ นาที ก่อนเดินทางไปที่ก่อเหตุใกล้วัดป่าศรัทธารวม อีก ๕๐ นาที จากนั้นใช้เวลาเดินทางอีก ๓๐ นาที ไปห้างเทอร์มินอล ๒๑ โดยพลเอกชัยชาญ ช้างมงคล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมตอบกลับกระทู้ดังกล่าวว่า ช่วงเวลานั้นตนได้มีการสั่งให้เตรียมกำลังและร่างประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินไว้แล้วในกรณีที่ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ทั้งนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ตามขั้นตอน นอกจากนี้ ยังมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์เรื่องมาตรการรักษาความปลอดภัยคลังอาวุธของกองทัพด้วย โดยพลเอกอภิรัชต์ คงสมพงษ์ ผู้ดำรงตำแหน่ง

^๑ มติชนออนไลน์, “เปิดปม เหตุจำสืบเอกคลังกราดยิง เอี่ยวจัดสรรที่ดินในค่ายทหาร ทวงเงินไม่ให้ ถูกสั่งขังซ้ำ!” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก https://www.matichon.co.th/region/news_1962166

^๒ BBC NEWS , “กราดยิงโคราช: นายทหารชั้นประทวนยิงผู้บังคับบัญชา แล้วโพสต์สดกราดยิงไม่เลือกหน้า เชื่อยังซ่อนอยู่ในห้างเทอร์มินอล 21 โคราช ยอดตาย-เจ็บจำนวนมาก,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-51426918>

^๓ กรุงเทพธุรกิจ, “สลด ยอดเสียชีวิตพุ่ง 30 ราย เหตุกราดยิงโคราช (16.15 น.),” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/865645>

^๔ PPTV Online, “ส.ส.โคราช เพื่อไทย ตั้งข้อสังเกตความล่าช้าระงับกราดยิง,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/119437>

ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น ตอบข้อซักถามนี้กับสื่อมวลชนว่า กองทัพบกมีมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัย และป้องกันคลังอาวุธกระสุนมานานแล้ว ทั้งการติดตั้งกล้องวงจรปิด และการมีทหารเวรยามรักษาการณ์ บางหน่วยมีสุนัขร่วมด้วย อย่างไรก็ตาม ตนยอมรับว่าการรักษาความปลอดภัยที่ค่ายสุรธรรมพิทักษ์ ตำบลไชยมงคล มีความหละหลวม ประกอบกับผู้ก่อเหตุปฏิบัติราชการในหน่วยงานนั้นซึ่งมีความเชี่ยวชาญซ้ำของการใช้อาวุธ และรู้จักพื้นที่เป็นอย่างดี ทั้งนี้จะเพิ่มมาตรการให้รอบคอบรัดกุมยิ่งขึ้น^๕

๒. คดีวิสามัญฆาตกรรมบังบัสในสวนยาง ปี พ.ศ. ๒๕๖๓

เหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรมในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ยังไม่จบแค่กรณีจำสิบเอก จักรพันธ์ ถมมา เท่านั้น ในวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ ที่ผ่านมา พ.ต.อ.สงบ จันทร์สิงห์ ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธร ร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับแจ้งว่า เกิดเหตุตำรวจวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องหาคดีตามหมายจับของ ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ในคดีค้ายาเสพติด และพยายามฆ่าตำรวจท้องที่ รวมทั้งคดีอาวุธปืนเสียชีวิต ในสวนยางพารา หมู่ ๓ ตำบลหินตก อำเภอร่อนพิบูลย์ โดยผู้เสียชีวิตคือ นายเจริญศักดิ์ รัชพุมาด หรือ “บังบัส” เสียชีวิตใน สภาพถูกยิงด้วยอาวุธปืนไม่ทราบขนาดเข้าที่ท้อง ๑ นัด โดยหลังเกิดเหตุชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งเห็นเหตุการณ์อย่างน้อย ๓ คน ยืนยันเป็นเสียงเดียวกันว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำรุนแรงเกินกว่าเหตุ เนื่องจาก นายเจริญศักดิ์ไม่มีอาวุธร้ายแรงในมือ มีเพียงมีดพาราขนาดเล็กสำหรับทำสวนเพียง ๑ เล่มเท่านั้น เมื่อเทียบกับ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เข้าจับกุมพร้อมอาวุธปืนประมาณ ๑๐ นาย ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วสามารถเข้าจับกุมตัวนาย เจริญศักดิ์ได้โดยง่าย แต่กลับใช้อาวุธปืนยิงขณะที่นายเจริญศักดิ์ชูมือทั้ง ๒ ข้าง สลับกับยกมือไหว้ขอชีวิต เหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่เป็นธรรมในสายตาชาวบ้านส่งผลให้ชาวบ้านจำนวนกว่า ๑๐๐ คน เข้ามาล้อมเจ้าหน้าที่อยู่นานกว่า ๒ ชั่วโมง ท่ามกลางบรรยากาศตึงเครียดขณะชั้นสูตรพลิกศพตาม ขั้นตอน ครอบครัวยุติของนายเจริญศักดิ์ ยืนยันจะดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดที่ดำเนินการวิสามัญ ฆาตกรรมให้ถึงที่สุด โดยนายอานนท์ เส้งเอียด พี่ชายของนายเจริญศักดิ์ ยอมรับว่าแม้นายเจริญศักดิ์จะพัวพัน กับสิ่งผิดกฎหมายก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจเองก็กระทำการเกินกว่าเหตุเช่นซึ่งถือเป็นเรื่องผิดกฎหมาย เช่นเดียวกัน ด้านนางสาวเมณี รัชพุมาด น้องสาวของนายเจริญศักดิ์ กล่าวว่า พยานหลักฐานมีกล้องวงจรปิดที่ บ้านตึกเหตุไว้ทั้งหมดว่าพี่ชายของตนไม่มีทางต่อสู้ แต่ตำรวจยังไล่ต้อนและยิงจนพี่ชายวิ่งหนีอย่างไม่คิดชีวิต ก่อนสิ้นใจตายที่สวนยางพารา^๖

^๕ BBC NEWS ไทย, “กราดยิงโคราช: ผบ.ทบ. ปาดน้ำตา อย่าด่ากองทัพบก-ทหาร “ให้ดำ พล.อ.อภิรัชต์” แต่ไม่ลาออก,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-51454076>

^๖ เข้านี้ที่หมอล็อต, “เผยนาทีไล่ล่า บังบัส ก่อนถูกวิสามัญฯ ญาติร้องตำรวจทำเกินกว่าเหตุ,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://news.ch7.com/detail/447197>

๓. คดีวิสามัญฆาตกรรม ๖ ศพ โจ้ ด่านช้าง ปี พ.ศ. ๒๕๓๙

ยังมีคดีวิสามัญฆาตกรรมที่เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจในลักษณะที่ค้ำคนสายตาประชาชนในสังคมอยู่มา ยกตัวอย่างคดีดังที่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ กลุ่มนักค้ายา ๖ คน พร้อมอาวุธปืนสงครามเอ็ม-๑๖ และเอ็ม-๗๙ นำโดยนายสุเทพ เรือนใจมั่น หรือ “โจ้ ด่านช้าง” เข้าบุกบ้านนายอุบล บุญช่วย พ่อค้าอาวุธสงครามและเอเยนต์ยาม้าเพื่อล้างหนี้แค้น แต่แล้วคลาดเนื่องจากนายอุบลต้องไปขึ้นศาลคดีกรรโชกทรัพย์ เมื่อกลับถึงบ้านจึงไหวตัวทันแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรบางตาเถรเพื่อเข้าจับกุม ทว่าก่อนเจ้าหน้าที่ตำรวจมาถึงบ้านกลุ่มโจ้ ด่านช้าง ได้จับนางน้ำค้าง บุญช่วย พี่สาวนายอุบลเป็นตัวประกัน แล้วบังคับให้พายเรือข้ามคลองหนีไปยังบ้านฝั่งตรงข้ามซึ่งมีชายพิการ ภรรยา และลูกสาววัย ๑๑ ปี อาศัยอยู่ อย่างไรก็ตาม เกือบเที่ยงในวันถัดมาหลังเจรจาอยู่นานท่ามกลางการปิดล้อมเผ่าสังเกตการณ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้สื่อข่าว และชาวบ้านไทยมุง คนร้ายจึงยอมปล่อยตัวประกันพร้อมมอบตัวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หลังจากใส่กุญแจมือผู้ต้องหาทั้งหมดและพาตัวเดินลุยน้ำมุ่งหน้าไปยังถนนซึ่งห่างจากตัวบ้านประมาณ ๕๐ เมตร เจ้าหน้าที่ตำรวจกลับพากลุ่มผู้ต้องหาเดินกลับเข้าไปในบ้านอีกครั้ง อ้างว่าไม่พบอาวุธปืนก่อเหตุที่ซุกซ่อนไว้ในบ้านจึงจำเป็นต้องพาผู้ต้องหา กลับเข้าไปชี้ตำแหน่งที่ซ่อนอาวุธดังกล่าว เมื่อเข้าไปในบ้านไม่นานนักเกิดเสียงปืนดังสนั่นขึ้นติดต่อกันหลายสิบนัดและพบศพผู้ต้องหา ๖ คนถูกยิงตายคาที่ โดยจากคำให้การของตำรวจระบุว่า หนึ่งในผู้ต้องหาหนีปืนจากที่ซ่อนขึ้นต่อสู้

เหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม ๖ คนร้ายในห้องปิดตายถูกกล่าวหาว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งสื่อไทยและต่างชาติรายงานถึงเรื่องความไม่ชอบมาพากลดังกล่าวว่าเป็นเรื่องที่ฝืนความรู้สึกและจิตใจเมื่อผู้ต้องหายอมปล่อยตัวประกัน มอบตัวและถูกใส่กุญแจมือแล้วกลับถูกยิงตายโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ขณะที่องค์กรต่าง ๆ ยื่นหนังสือเรียกร้องให้มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวน จนกระทั่ง พล.ต.อ.พงษ์ อธิบดีกรมตำรวจขณะนั้น ออกมาชี้แจงว่าจะให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ในส่วนญาติผู้เสียชีวิตเองได้มีการยื่นหนังสือขอความเป็นธรรมต่อนายคณิต ฒ นคร อัยการสูงสุดขณะนั้นอีกด้วย

ไม่ใช่เพียงขั้นตอนการจับกุมเท่านั้นที่สื่อแววงการปฏิบัติหน้าที่มิชอบของเจ้าพนักงานในขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพ ไปจนถึงการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เองก็เช่นกัน เนื่องจาก มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบหลักร่วมกับแพทย์โดยไม่มีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นเข้าร่วมในกระบวนการค้นหาความจริง อำนาจการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานล้วนผูกขาดอยู่ที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนคดีทั้งหมด โดยการเข้าร่วมของแพทย์เป็นเพียงการเข้ามาตามพิธีการของกฎหมายซึ่งไม่สามารถคาน

^๙ “ไทยรัฐออนไลน์, “ย้อนรอยคดีในตำนาน วิสามัญ 6 ศพ โจ้ ด่านช้าง,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/505288>

อำนาจของฝ่ายตำรวจได้อย่างแท้จริง ท้ายที่สุดคดีดังกล่าวจบลงที่การไต่สวนการตายในชั้นศาลเท่านั้น และไม่มีการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายแก่เจ้าพนักงานผู้กระทำให้เกิดการตายแต่อย่างใด ฝ่ายผู้เสียหายถูกกดดันโดยรัฐให้ยื่นคำร้องขอถอนข้อซักถามและขอถอนการนำเสนอพยานหลักฐานของตนในชั้นไต่สวนการตายของศาล พร้อมทั้งขอถอนทนายความทั้งหมดออกจากคดีกลางคืน^๕

๔. คดีวิสามัญเยวชนชัยภูมิ ป่าแส ปี พ.ศ. ๒๕๖๐

นอกจากคดีวิสามัญฆาตกรรมที่เห็นชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่มีการใช้กำลังและอาวุธอย่างไม่เป็นธรรมหรือเกินกว่าเหตุแล้ว ยังมีคดีที่เจ้าหน้าที่กระทำต่อประชาชนซึ่งยังเป็นเพียงเยาวชน อีกทั้งญาติยังไม่สามารถเข้าถึงพยานหลักฐานสำคัญของคดีได้อยู่อีกด้วย ยกตัวอย่างคดีการวิสามัญเยวชนชัยภูมิ ป่าแส ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ นายชัยภูมิ ป่าแส เป็นนักกิจกรรมเยาวชนชาวลำพูนวัย ๑๗ ปี ถี้อบัตรประจำตัวผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน กำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม นายชัยภูมิสนใจกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม เช่น ดนตรี ภาพยนตร์ และกิจกรรมวัฒนธรรมอื่น ๆ ผลงานเพลงของชัยภูมิ ได้แก่ เพลงเพื่อคนไร้สัญชาติ ชื่อ จงภูมิใจ ผลงานภาพยนตร์สั้น ได้แก่ งานภาพยนตร์เรื่อง เข็มขัดกับหวี ซึ่งได้รับรางวัลช่างฝีมือพิเศษดีเด่น เทศกาลภาพยนตร์สั้นครั้งที่ ๑๖ จัดโดยมูลนิธิหนังไทย และงานภาพยนตร์เรื่อง ทางเลือกของจะตอ ได้รับรางวัลชมเชยรัตน์ เปสตันยี จากเทศกาลเดียวกัน รวมถึงร่วมเป็นทีมงานในสารคดีที่ผลิตโดยกลุ่มรักษ์ลำพูน เช่น รายการบ้านเธอก็บ้านฉัน ออกอากาศทางช่องไทยพีบีเอส นอกจากนี้ชัยภูมิยังได้เป็นผู้นำในการฟื้นฟูการเต้นแจ๊สของชาวลำพูนได้รับการยอมรับในหมู่บ้าน เป็นผู้นำคณะเด็กและเยาวชนกลุ่มรักษ์ลำพูนจากบ้านกองผักปังออกแสดงในหลายพื้นที่^๖

นายชัยภูมิเป็นหนึ่งในกำลังเยาวชนที่ร่วมรณรงค์เรียกร้องการแก้ปัญหาภาวะไร้สัญชาติของคนชาติพันธุ์ เป็นแกนนำในการจัดค่ายเยาวชนชนเผ่าและได้รับเลือกเป็นประธานเครือข่ายต้นกล้าเยาวชนพื้นเมือง และเป็นตัวแทนเครือข่ายเข้าร่วมในการประชุมสัมมนาในระดับประเทศมาหลายครั้ง เขามีความฝันอยากให้เด็ก ๆ ในหมู่บ้านมีชีวิตที่ดี และอยากเรียนจบปริญญาตรีและกลับมาเป็นครูสอนหนังสือเด็กในหมู่บ้าน เขาถูกเจ้าหน้าที่ทหารยิงเสียชีวิตในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ หลังจัดแสดงผลงานสุดท้ายในงาน ดี-ต่อ-ใจ ณ แพร่งภูธรได้เพียง ๕ วัน ที่ตำบลบ้านรินหลวง ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผลงานดังกล่าวเป็นการเข้า

^๕ บุญดา หาญศรีทรัพย์, “ความเป็นภาวะวิสัยในคดีวิสามัญฆาตกรรม: ศึกษากระบวนการค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <http://www.research.rmutt.ac.th/wpcontent/uploads/2012/05/%A4%C7%D2%C1%E0%BB%E7%B9%C0%D2%C7%D0%C7%D4%CA%D1%C2%E3%B9%A4%B4%D5%C7%D4%CA%D2%C1%D1%AD%A6%D2%B5%A1%C3%C3%C1.pdf>

^๖ ประชาไท, “1 ปี การตาย ‘ชัยภูมิ ป่าแส’ บทเรียน และความคิดถึงที่ไม่ถึงความยุติธรรม,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://prachatai.com/journal/2018/03/75909>

ร่วมกับศิลปินชาวญี่ปุ่นจากเมืองโอซากา ทำนิทานเพลงเรื่องขนมออฟุและตำนานภาษาลาหู่ โดยทหารอ้างว่า เหตุที่ต้องทำการวิสามัญฆาตกรรมเนื่องจาก นายชัยภูมิขัดขึ้นการตรวจค้นรถยนต์ และยังอ้างว่าจากการตรวจสอบ ดังกล่าวพบห่อยาเสพติดจำนวน ๒,๘๐๐ เม็ดซุกซ่อนในส่วนกรองอากาศ มีมิดและระเบิดที่นายชัยภูมิพยายาม ใช้เพื่อต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ กรณีของนายชัยภูมิกลายเป็นข่าวดังและเป็นที่ยึดจำทั่วประเทศ ทั้งจากความกังขา ของสังคมต่อพฤติการณ์การตาย ปากคำของพยานแวดล้อมที่พูดไม่ตรงกัน บ้างก็ว่านายชัยภูมิถูกทำร้าย จนถึงแก่ชีวิต ไปจนถึงการระบุว่ามีการยัดยาโดยเจ้าหน้าที่ทหาร ทว่าสิ่งที่ทำให้การสันนิษฐานต่าง ๆ กระจ่าง และชัดเจนมากขึ้นอย่างภาพกล้องวงจรปิดบริเวณด่านตรวจที่มีถึง ๙ ตัว กลับไม่เป็นที่เปิดเผยสู่สาธารณชน เจ้าหน้าที่ปฏิเสธการแสดงพยานหลักฐานดังกล่าวต่อญาติและสังคม มากไปกว่านั้น ถ้อยคำของพลโทวิจักขฐ์ สิริบรรสพ แม่ทัพภาคที่ ๓ ซึ่งออกมาให้สัมภาษณ์กับนักข่าวว่า “หากตนเป็นเจ้าหน้าที่ทหารในวันนั้นจะกดออโต้ ไปแล้ว” ยิ่งกระพือกระแสความไม่พอใจในสังคมขึ้นไปอีก แม้ปัจจุบันร่างของนายชัยภูมิจะถูกฝังกลบลงดินไป ตามพิธีทางศาสนาแล้ว แต่กระบวนการทางกฎหมายยังคงดำเนินต่อไป โดยจากการพิสูจน์อัตลักษณ์บนอาวุธที่ เจ้าหน้าที่ทหารอ้างว่านายชัยภูมิใช้ในการต่อสู้ ได้แก่ มิดและระเบิดนั้น ปรากฏข้อมูลว่า ไม่พบลายนิ้วมือที่มิด ส่วนที่ระเบิดพบว่ามิดีเอ็นเอของนายชัยภูมิตรงลูกระเบิด แต่ไม่พบบริเวณด้ามจับ อย่างไรก็ตามยังมิดีเอ็นเอ ของบุคคลหลายคนปรากฏอยู่บนระเบิดอีกด้วย^{๑๑}

การวิสามัญฆาตกรรมกับความยุติธรรมทางอาญา

จากคดีตัวอย่างข้างต้นทั้ง ๔ คดี จะเห็นได้ว่ามีทั้งกรณีที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการวิสามัญฆาตกรรม โดยเป็นไปตามแนวทางและหลักเกณฑ์ที่กฎหมายให้ไว้ ในขณะที่การดำเนินการวิสามัญฆาตกรรมในบางคดี กลับเป็นที่โจษจันถึงความไม่น่าไว้วางใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ความไม่ไว้วางใจเหล่านี้สร้างรอยร้าว มากมายที่ยากเกินจะผลสาน ทั้งยังแพร่กระจายอย่างรวดเร็วจากญาติของผู้เสียหายสู่ชุมชน ไปจนถึงสังคมในวงกว้าง ก่อให้เกิดรูโหว่ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน คดีวิสามัญฆาตกรรมจึงเปรียบเสมือนเหรียญที่จำเป็นต้อง พิจารณาและหาความสมดุลร่วมกันทั้งสองด้าน ไม่ว่าจะป็นด้านสิทธิในชีวิตของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ รับรองไว้ ให้รัฐมีหน้าที่ต้องคุ้มครองพลเมืองของรัฐให้พ้นจากการถูกล่วงละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ และควบคุม การใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ให้อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย และในด้านหน้าที่ของบุคคลที่จะต้อง ปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมายไม่กระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ในการนี้รัฐเองก็มี

^{๑๑} ประชาไท, “2 ปีสังหาร ‘ชัยภูมิ ป่าแส’ ยังไม่สั่งฟ้องคดีวิสามัญฯ ภาพกล้องวงจรปิดหายไปแล้ว,” <https://prachatai.com/journal/2019/03/81562>

หน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ในสังคม ควบคุมอาชญากรรมและอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน และคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ได้รับความปลอดภัยด้วยเช่นกัน”

กล่าวถึงคำว่า “วิสามัญฆาตกรรม” ในทางกฎหมายปรากฏใช้ครั้งแรกสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมยุรกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) เมื่อมีการตราพระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. ๒๔๕๗^{๖๖} ขึ้นและประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗ โดยมาตรา ๗ ข้อ ๑ แห่งพระราชบัญญัติวางหลักไว้ว่า การชั้นสูตรพลิกศพผู้ถูกฆาตกรรม แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ สามัญและวิสามัญ การวิสามัญฆาตกรรม คือ การที่ผู้ตายถึงแก่ความตายด้วยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ เช่น เจ้าพนักงานจับผู้ต้องหาซึ่งกระทำความผิดตามกฎหมาย และฆ่าผู้นั้นตายในขณะที่มีการจับกุมดังกล่าว เป็นต้น^{๖๗} ต่อมาเมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถูกประกาศใช้ในวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ แม้จะยกเอาบทบัญญัติว่าด้วยการชั้นสูตรพลิกศพจากพระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาบัญญัติรวมไว้ด้วยกันก็ตาม แต่ก็มีได้นำคำว่า วิสามัญฆาตกรรม มาใช้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่อย่างใด คงนำเพียงบทบัญญัติว่าด้วยคดีฆาตกรรมที่ผู้ตายถูกเจ้าพนักงานฆ่าตายมาและขยายรวมไปถึงคดีฆาตกรรมซึ่งผู้ตายถูกฆ่าตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานด้วยเท่านั้น^{๖๘} อย่างไรก็ตาม หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องยังคงยึดถือและใช้คำว่าวิสามัญฆาตกรรมอยู่ เช่น ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๔๗ ส่วนที่ ๘ คดีวิสามัญฆาตกรรม หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุดที่ อส ๐๐๒๓/ว.๓๒๔ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐ เรื่อง การเข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรม หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุดที่ อส ๐๐๒๓/ว.๕๐ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับคดีวิสามัญฆาตกรรม หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ ๑๙๘๕๐/๒๕๐๑ ลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ เรื่อง แนะนำในการสอบสวนชั้นสูตรพลิกศพคดีวิสามัญฆาตกรรม

^{๖๖} อภิการ์ตัน นิยมไทย, “วิสามัญฆาตกรรมกับความยุติธรรมทางอาญา,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/Sub_Jun/10reform/reform23.pdf

^{๖๗} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๙๒ ลงวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗ (พระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. ๒๔๕๗)

^{๖๘} มาตรา ๗ การชั้นสูตรพลิกศพผู้ถูกฆาตกรรม กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้เป็น ๒ ชั้น คือ สามัญชั้น ๑ วิสามัญชั้น ๑ ผิดกันดังอธิบายต่อไปนี้ คือ

ข้อ ๑ ฆาตกรรมอันเป็นวิสามัญนั้น คือผู้ตาย ๆ ด้วยเจ้าพนักงานฆ่าตาย ในเวลากระทำการตามหน้าที่ ยกตัวอย่างเช่นเจ้าพนักงานไปจับผู้ต้องหาว่าเป็นโจรเป็นผู้ร้าย และฆ่าผู้ต้องหาว่าเป็นโจรเป็นผู้ร้ายนั้นตายในเวลาจับตั้งนี้ เป็นต้น เรียกว่าเป็นเหตุวิสามัญ

^{๖๙} สุจินต์ ทิมสุวรรณ, “คดีวิสามัญฆาตกรรม,” การตรวจพิจารณาสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม ภาค ๒ รวมกฎหมายระเบียบและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง, (สำนักงานอัยการสูงสุด, พ.ศ. ๒๕๕๖).

หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ มท.๐๓๐๗.๑/ว.๑๐๘ ลงวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ เรื่อง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เข้าควบคุมการสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรม หนังสือสั่งการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ บันทึกข้อความที่ ตร.๐๐๓๑.๒๑๒/๔๔๒๓ ลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑ เรื่อง แนวปฏิบัติกรณีผู้ว่าราชการจังหวัดเข้า ควบคุมการสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรม ฯลฯ^{๑๕} โดยถือปฏิบัติโดยพร้อมกันว่า คดีวิสามัญฆาตกรรม หมายถึง คดีฆาตกรรมซึ่งความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายใน ระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่^{๑๖}

การวิสามัญฆาตกรรม ต้องมีลักษณะของเหตุการณ์มาก่อนว่าผู้ก่อเหตุมีลักษณะที่เป็นภัยอันตราย ต่อประชาชนทั่วไปหรือตัวผู้ปฏิบัติหน้าที่เอง หรือผู้ก่อเหตุไม่ได้มีที่ท่าจะยอมมอบตัวหรือวางอาวุธ จึงจำเป็นต้องใช้มาตรการยุติการกระทำของเขา ดังนั้น การวิสามัญฆาตกรรมจึงผูกติดอยู่กับ “การป้องกันโดย ชอบด้วยกฎหมาย” กล่าวคือ โดยหลักแล้วไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฆาตกรรมหรือทำร้ายคนร้ายได้ เพราะบุคคลทุกคนไม่ว่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงและมีอัตราโทษตามกฎหมายสูงเพียงใด ก็ย่อมมี สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๘^{๑๗} สิทธิที่จะเข้าถึง กระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๘^{๑๘} มีสิทธิได้รับการสอบสวนและ พิจารณาคดีอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม เจ้าพนักงานไม่มีสิทธิตัดสินความผิดและลงโทษบุคคลเหล่านั้น

^{๑๕} สำนักงานอัยการสูงสุด, การตรวจพิจารณาสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม ภาค ๒ รวมกฎหมายระเบียบและ หนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง, (สำนักงานอัยการสูงสุด, พ.ศ. ๒๕๕๖).

^{๑๖} อนุชาติ คงมาลัย, อัยการอาวุโส, คลังสมองอัยการ, “การตรวจพิจารณาสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก http://www.ago.go.th/articles_56/article_300456.pdf

^{๑๗} มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้

^{๑๘} มาตรา ๖๘ รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และ ไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการ เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงตลอดถึงการจัดหาทนายความให้

ด้วยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔ วรรคสาม^{๑๕} อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นที่เจ้าหน้าที่ อาจใช้กำลังกับคนร้ายได้ ๒ กรณีด้วยกันคือ กรณีที่เจ้าหน้าที่กระทำไปเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่น ให้พ้นอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึงพอสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘^{๑๖} หรือกรณีที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำไปเพื่อความป้องกันทั้งหลายที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับกุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓^{๑๗} ทั้งนี้ หากพิสูจน์ไม่ได้ว่ากรณีสมาณฆาตกรรมดังกล่าวเข้าเงื่อนไขข้างต้นเจ้าหน้าที่ผู้กระทำจะต้องมีความผิดและต้อง รับโทษตามกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป^{๑๘}

หลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายมักถูกพิจารณาในแง่ว่าเป็นการกระทำไปพอสมควรแก่เหตุ หรือทำไปเกินกว่าเหตุหรือไม่ด้วย โดยอาศัยหลักดังต่อไปนี้

(๑) มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายเกิดขึ้น กล่าวคือ ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นนั้นผู้กระทำได้ไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะกระทำได้ หากผู้กระทำมีอำนาจที่จะกระทำได้เจ้าหน้าที่ก็ ไม่มีสิทธิป้องกัน และเจ้าหน้าที่ที่อ้างป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น จะต้องไม่มีส่วนผิดในการก่อให้เกิด ภัยอันตรายขึ้นด้วย หากเจ้าหน้าที่มีส่วนก่อให้เกิดภัยอันตรายนั้นก็ไม่สามารถอ้างป้องกันได้

^{๑๕} มาตรา ๑๓๔ วรรคสาม ผู้ต้องหามีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

^{๑๖} มาตรา ๖๘ ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด

^{๑๗} มาตรา ๘๓ ในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดังกล่าว แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่า ผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้และถ้อยคำของผู้ถูกจับนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้และผู้ถูกจับมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ในการนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น

^{๑๘} สำนักงานกฎหมายสยามเนติรอยัลลอร์ทนายความ, “ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการวิสามัญฆาตกรรม,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.lawyers.in.th/2020/02/10/วิสามัญฆาตกรรม/>

(๒) ภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายนั้น ต้องมีลักษณะใกล้เคียงถึงกล่าวคือ ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นนั้นกระชั้นชิดถึงขนาดที่หากไม่ป้องกันตัวในขณะนั้นก็อาจเกิดอันตรายแก่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นเองหรือผู้อื่นได้

(๓) เจ้าหน้าที่จำต้องกระทำการเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่น ให้พ้นจากภัยอันตรายนั้น

(๔) ลักษณะที่เจ้าหน้าที่ทำไปเพื่อป้องกันเหตุนั้นหรือทำให้เหตุนั้นยุติต้องกระทำพอสมควรแก่เหตุ โดยจะเป็นการพอสมควรแก่เหตุหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาโดยอาศัย ‘ทฤษฎีสัดส่วน’ กล่าวคือ ศาลจะชั่งน้ำหนักระหว่างความอันตรายจากผู้ก่อเหตุและสิ่งที่เจ้าหน้าที่ทำมาได้สัดส่วนเหมาะสมหรือไม่ เช่น มีอาวุธสงครามหรือไม่ มีความชำนาญในการใช้อาวุธสงครามหรือไม่ จำนวนเจ้าหน้าที่เปรียบเทียบกับจำนวนของผู้ก่อเหตุ ประสพการณ์ในการก่อเหตุ หรือสถานที่ก่อเหตุ เพื่อหาข้อสรุปว่าเจ้าพนักงานต้องรับผิดชอบในความตายของผู้ที่ถูกวิสามัญฆาตกรรมหรือไม่ ยกตัวอย่าง หากภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากการถูกตบหน้าการป้องกันโดยใช้ปืนยิงนั้นถือว่าไม่ได้สัดส่วนกัน ร่วมกับ “ทฤษฎีวิถีทางน้อยที่สุด” กล่าวคือ เมื่อไม่มีทางอื่น หรือถ้าใช้ทางอื่นอาจจะส่งผลกระทบต่อมากกว่า เช่น ผู้ก่อเหตุจับเด็กผู้หญิง ๕ ขวบเป็นตัวประกัน โดยเอาमितที่คมมากจี้อยู่ที่คอเด็กตลอดเวลา ถึงแม้การใช้ปืนยิงอาจไม่ได้สัดส่วนตามทฤษฎีสัดส่วน แต่หากเลือกวิธีการอย่างอื่นอย่างการเข้าควบคุมก็จะทำให้ตัวประกันมีอันตรายมากกว่า จึงเป็นกรณีที่เกิดการกระทำไม่ได้สัดส่วน แต่ในสถานการณ์เช่นว่านั้น สามารถใช้วิธีนี้กระทำได้เท่านั้น^{๒๐}

ปัจจุบันสังคมไทยมีวุฒิภาวะมากขึ้น เราเริ่มถกเถียงกันด้วยเหตุผล พยายามเข้าใจผู้กระทำผิด ตั้งข้อสังเกตถึงเหตุผลด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สภาพแวดล้อม การถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ ถูกโกงเงิน ฯลฯ โดยหากย้อนกลับก่อนหน้านี้อันตรายมักถูกตีตราว่าสมควรตายทันทีโดยไม่มีโอกาสได้ต่อสู้เพื่อสิทธิของตน หรือออกมากล่าวถึงเหตุผลที่ว่า “ทำไมเขาถึงตัดสินใจทำความรุนแรงขนาดนี้” นอกจากนี้ในปัจจุบัน เรายังมีการเรียกร้องกับสื่อเยอะขึ้น โดยผ่านการตั้งคำถามว่าสื่อทำถูกต้องหรือไม่ เราใช้เทคโนโลยีเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้ประชาชนด้วยกันจากการกระทำอันมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้คนกล้าตั้งคำถามมากมายเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก่อให้เกิดความเข้าใจและการพัฒนากฎหมายไปในทางที่เหมาะสมมากขึ้น ตีกรอบให้รัฐต้องดำเนินการในด้านต่าง ๆ รวมถึงการตัดสินใจที่จะกระทำการวิสามัญฆาตกรรมซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรงให้เป็นไปตามหลักการที่กฎหมายกำหนดไว้

^{๒๐} สุทธิพัฒน์ กนิษฐกุล, “1 เดือนเหตุการณ์ยิงโคราช: คุยเรื่องอาชญาวิทยากับนักกฎหมาย ‘สาวตรี สุขศรี’,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://themomentum.co/interview-sawatree-suksri-korat-mass-shooting/>

บทสรุป

การวิสามัญฆาตกรรม ผูกติดอยู่กับการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยเจ้าหน้าที่รัฐต้องกระทำไปเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงพอสมควรแก่เหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘ หลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายนี้ต้องพิจารณาร่วมกับ “ทฤษฎีสัดส่วน” และ “ทฤษฎีวิถีทางน้อยที่สุด” เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ถูกระทำและป้องกันการดำเนินการอันมิชอบหรือเกินสัดส่วนของเจ้าหน้าที่รัฐ กรณีที่มีเหตุวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นสังคมไทยจึงต้องทำการพิจารณา อย่างรอบคอบ การจับตายควรอยู่ภายใต้บทบัญญัติที่กฎหมายให้อำนาจและรับรองไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้ความยุติธรรมทางอาญาเกิดขึ้นได้จริงในสังคมไทยต่อไป

บรรณานุกรม

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. ๒๕๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๙๒ ลงวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๗

หนังสือและวารสาร

สุจินต์ ทิมสุวรรณ, “คดีวิสามัญฆาตกรรม,” การตรวจพิจารณาสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม ภาค ๒ รวมกฎหมายระเบียบและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง, (สำนักงานอัยการสูงสุด, พ.ศ. ๒๕๕๖).

สำนักงานอัยการสูงสุด, การตรวจพิจารณาสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม ภาค ๒ รวมกฎหมายระเบียบและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง, (สำนักงานอัยการสูงสุด, พ.ศ. ๒๕๕๖).

บทความและเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์

มติชนออนไลน์, “เปิดปม เหตุจำสืบเอกสารถึงกราดยิง เอี่ยวจัดสรรที่ดินในค่ายทหาร ทวงเงินไม่ให้ ถูกสั่งขังซ้ำ!” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก https://www.matichon.co.th/region/news_1962166

BBC NEWS , “กราดยิงโคราช: นายทหารชั้นประทวนยิงผู้บังคับบัญชา แล้วโพสต์สดกราดยิงไม่เลือกหน้า เชื้อยังซ่อนอยู่ในห้างเทอร์มินอล 21 โคราช ยอดตาย-เจ็บจำนวนมาก,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-51426918>

กรุงเทพธุรกิจ, “สลด ยอดเสียชีวิตพุ่ง 30 ราย เหตุกราดยิงโคราช (16.15 น.)” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/865645>

PPTV Online, “ส.ส.โคราช เพื่อไทย ตั้งข้อสังเกตความล่าช้าระงับกราดยิง,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/119437>

BBC NEWS ไทย, “กราดยิงโคราช: ผบ.ทบ. ปาดน้ำตา อย่าด่ากองทัพบก-ทหาร "ให้ดำ พล.อ.อภิรัชต์" แต่ไม่ลาออก,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-51454076>

- เข้านี้ที่หมอชิต, “เผยนาทีไล่ล่า บังบัส ก่อนถูกวิสามัญฯ ญาติร้องตำรวจทำเกินกว่าเหตุ,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://news.ch7.com/detail/447197>
- ไทยรัฐออนไลน์, “ย้อนรอยคดีในตำนาน วิสามัญ ๖ ศพ โจ้ ตำนซ้าง,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/505288>
- บุณณดา หาญทวีทรัพย์, “ความเป็นภาวะวิสัยในคดีวิสามัญฆาตกรรม: ศึกษากระบวนการค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <http://www.research.rmutt.ac.th/wpcontent/uploads/2012/05/%A4%C7%D2%C1%E0%BB%E7%B9%CO%D2%C7%D0%C7%D4%CA%D1%C2%E3%B9%A4%B4%D5%C7%D4%CA%D2%C1%D1%AD%A6%D2%B5%A1%C3%C3%C1.pdf>
- ประชาไท, “๑ ปี การตาย “ชัยภูมิ ป่าแส” บทเรียน และความคิดถึงที่ไม่ไปถึงความยุติธรรม,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://prachatai.com/journal/2018/03/75909>
- ประชาไท, “๒ ปีสังหาร “ชัยภูมิ ป่าแส” ยังไม่สั่งฟ้องคดีวิสามัญฯ ภาพกล้องวงจรปิดหายไปแล้ว,” <https://prachatai.com/journal/2019/03/81562>
- อภิวรรตน์ นิยมไทย, “วิสามัญฆาตกรรมกับความยุติธรรมทางอาญา,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/Sub_Jun/10reform/reform23.pdf
- อนุชาติ คงมาลัย, อัยการอาวุโส, คลังสมองอัยการ, “การตรวจพิจารณาสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก http://www.ago.go.th/articles_56/article_300456.pdf
- สำนักงานกฎหมายสยามเนติรอยัลลอร์ทนายความ, “ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการวิสามัญฆาตกรรม,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://www.lawyers.in.th/2020/02/10/วิสามัญฆาตกรรม/>
- สุทธิพัฒน์ กนิษฐกุล, “๑ เดือนเหตุกราดยิงโคราช: คุยเรื่องอาชญาวิทยากับนักกฎหมาย “สาวตรี สุขศรี”,” สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จาก <https://themomentum.co/interview-sawatree-suksri-korat-mass-shooting/>